

„Fiecare gest conține o doză de inefabil, de senzațional”

– dialog cu Adrian Titieni –

În ce credeți?

Cred în misterul acestei vieți, cred că fiecare gest, în aparenta lui banalitate, conține o doză de inefabil, de senzațional, pe care sensibilitatea și inteligența noastră le pot percepe.

Cred în profesia de actor care, neîndoielnic, te pune pe drumul cunoașterii de sine, la modul cel mai propriu.

Cred într-un tip de educație care are puterea să ne conducă spre propria noastră libertate și, chiar dacă râdeți, spre fericire.

Ați înființat, împreună cu Marcel Iureș, Fundația Română pentru educație și educatori. Are legătură cu acest crez?

Fără echivoc!

Nu știu dacă îmi împărtășiți opinia, dar educația este o problemă a societății omeneste, în întregul ei; cu atât mai mult un punct nevralgic al României de astăzi. Credem că educația trebuie repusă în drepturi, începând de la semnificația ei naturală, până la scop și rol. Educația a devenit un tip de instrucție care funcționează în termeni de competiție, într-o sublimă ignorare a scopului și menirii ei.

Simplu, lucrurile ar sta cam așa: cineva, mai cunoscător în ale vieții, mângâie creștetul pufos al inocenței, încurajând-o, îndrumând-o cu dragoste, bucurie și grijă, către cele „cunoscute folositoare” și, în același timp, stimulează vrerea de a ști și a iubi, ce altceva dacă nu Viața, în toată complexitatea și minunăția ei.

Imaginându-ne, acum, un monstruos sistem care încearcă să instituționalizeze ceea ce am descris mai sus, nu cred că ne rămâne altceva de făcut decât să creăm alternativa, care de fapt există, dar există în criză. Asta ne-am propus: alternativă pornită din bun-simț, adecvare și necesitate.

Alternativă la un sistem educațional și care să grăveze în jurul subiectului, respectiv individului, cu educatori de vocație care, dincolo de profesioniști, să pregătească oameni pentru viață. De altfel, în spațiul mioritic, talente și genii sunt, slavă Domnului; caractere, mai puțin. Deocamdată suntem la stadiul de intenții și declarații. Sperăm să putem vorbi și de realizări. Asta e simptomatic în România. Diferența între intenție și realizare ne creează probleme în sistemul educațional și, așa spune, perplexitate. Cu cât intențiile sunt mai diferite de realizări, cu atât cei responsabili se ascund în spatele unor rezultate de notorietate, punctând în mod greșit pozitiv, tradiția, întâmplarea. Societatea trăiește, însă, cu oameni normali și aceștia nu pot fi sacrificați sau eludați prin statistici răsunătoare, dar fără relevanță în cotidian. Pentru o societate în care toată lumea invocă necesitatea stării de normalitate, ne trebuie oameni normali. Așa că visăm la o școală în care să fie cultivat individul și nu individualitatea sau individualismul (e un paradox?), o școală în care statutul identitar al ființei umane conștiente de sine să dezică jocul orgolios și conflictual al unor identități partinice, cultivate în mod iresponsabil și care determină competiții stupide și, prozaic vorbind, ne fac să nu vedem pădurea din cauza copacilor. Aici, un alt crez: generațiile care vin trebuie investite cu încredere necondiționată și responsabilități pe măsură, pentru a găsi răspunsuri la întrebările cărora noi nu le-am dat de capăt. Nu trebuie să-i cultivăm în „timiditate” și în „cumințenie”, ci în spiritul curajului inteligent și în inocența uimirii.

Din punct de vedere profesional sunt într-un moment de expectativă. Am demisionat din funcția de director al

Studioului „Cassandra” din rațiuni pe care le-am expus, în general, până aici. Mai concret, așa putea declara: intenția mea a fost să transform acel lăcaș de cultură într-un loc de întâlnire a viitorilor artiști, indiferent din ce domeniu al artei ar veni ei: muzicieni, scriitori, pictori, arhitecți, cinești etc. (teatrul, în esență e o artă sincretică, mi se pare). Simpla lor cunoștință, inevitabil, ar fi „degenerat” într-o colaborare a unei generații care trebuie să-și asume, dincolo de dimensiunea estetică, și o dimensiune etică a vieții, care se impune cu necesitate (uitați-vă ce e în jur). Pentru aceasta, nu era nevoie atât de bani, cât de receptivitate, în ideea de a părăsi o tradiție de filiație elitistă în favoarea adecvării. Fiindcă intențiile mele nu au avut ecou, am depus armele. Lucrurile merg înainte, și vor mai merge așa până când nu vor mai merge, după care vor merge din nou. Consider,

însă, că e păcat că aici, în sfera învățământului artistic, unde căutarea și descoperirea adevărului vieții reconfortează și aduc bucuria care unește și înseninează, noi, crispați, poate chiar stresăți, mai punând ceva la cale, avem senzația sfârșitului lumii și a unei damnări de care, spun eu, suntem răspunzători.

Care este regizorul dumneavoastră preferat?

Regizorul meu preferat este acela care, atent la lume, încearcă discret, din nevoi interioare, să traducă inefabilul într-o limbă pe înțelesul tuturor, și nicidecum unul care se servește de orice mijloace pentru ca lumea să fie atentă la el.

Un ultim cuvânt: două instrumente specifice artei actorului, folosite corect de către oricine, ar putea fi cheia îndreptării vieții noastre cea de toate zilele. E vorba de punerea în situație și de capacitatea de identificare cu alteritatea.

Ioana Florea

Supraviețuirea micilor structuri

În orice țară și-ar desfășura activitatea, companiile de teatru de mici dimensiuni se află sub presiunea de a câștiga teren acasă, înainte de a se gândi măcar să-și arate creațiile în străinătate.

Există totuși ocazii pentru astfel de companii, dacă cercetezi cu destulă atenție. Atât țări membre ale Comunității Europene, cât și state din Orientul Mijlociu și de mai departe caută să atragă și alte teatre decât cele recomandate de către organizațiile guvernamentale și responsabilii culturali. Este vorba, în principal, de trei elemente: dimensiunea festivalurilor de *one-person shows*; dimensiunea producției; necesitățile de spațiu.

One-person shows sunt practice și populare deoarece sunt economice în privința articolului celui mai scump din cadrul unui turneu: actorul. Avantajele sunt evidente pentru oricine se ocupă de buget, întrucât organizarea festivalului, producția și managementul, cazarea și relațiile publice sunt mult mai ușor de rezolvat pentru o distribuție redusă la unitate. Dacă festivalul cuprinde piese într-un act, pot fi programate trei sau patru într-o seară, împărțindu-se costurile. Piesele într-un act și *one-person festivals* dau țărilor posibilitatea să ofere teatru într-un format accesibil. Bangladesh-ul, în ciuda crizei produse de inundații, a organizat totuși un Festival Internațional de Piese într-un Act în iarna trecută. La acesta au participat teatre din Grecia, Iran, Suedia și peste o

duzină de grupuri teatrale autohtone. În octombrie, Teatrul EX-RE și Maecenas din Germania au organizat Festivalul Internațional de Teatru într-un act, cu participanți din Belarus ș.a.

Totuși, deși piesele într-un act constituie o provocare pentru autorii dramatici, forma – o opțiune evidentă în favoarea teatrului accesibil – nu este reprezentativă pentru companiile teatrale în sine și, ca experiment scenic, este oarecum depășită.

Poate că cel mai ciudat dintre festivalurile de mici dimensiuni este așa-numitul Festival de Buzunar din Bulgaria. Inițiat în 1987, festivalul a supraviețuit problemelor politice din ultimii ani, atrăgând în prezent lucrări ale unora dintre companiile cele mai mici, dar și mai inovatoare din lume.

Natașa Kurteva, organizatorul festivalului și secretar al Centrului Bulgar al ITI, a înființat Teatrul de Buzunar (avându-l ca director pe Petăr Todorov) ca parte a „Salonului de Artă” din Bulgaria, desfășurat anual la Palatul Național al Culturii. Teatrul de Buzunar are un succes deosebit, răspunzând în primul rând unor nevoi de ordin artistic și cultural.

„Scopul nostru a fost acela de a depăși izolarea Bulgariei și a artiștilor bulgari, care nu aveau mijloacele de a călători în străinătate. Dorim ca artiștii și publicul larg să fie mai bine informați despre noile evoluții și tendințe din teatrul european și mondial.”

Pasiunea producătorilor de la Teatrul

de Buzunar este contagioasă. Chénine Bhatthena din Marea Britanie a programat *Momentary Fusion*, o companie de dans teatral aerian, la festivalul din 1997 și a descoperit că își putea atinge scopurile: „Era plăcut să te produci în fața unui public nou, deschis, care părea total încântat de noile forme teatrale europene. Festivalul Teatrul de Buzunar a atras un public numeros, în special la Burgas. Cum nu mai participase niciodată la o asemenea experiență, multă lume a venit de două ori.”

Practica demonstrează că, dacă festivaluri precum cel de Buzunar cunosc un mare succes, în bună parte datorită angajamentului personal al organizatorilor sau directorilor lor, ele se confruntă cu grave lipsuri de finanțare și resurse. Deși s-a înființat o fundație pentru a aduna fonduri pentru festival, succesul acestuia depinde în bună măsură de bunăvoința colaboratorilor și de contribuțiile voluntare. Liubov Stilianova de la Academia Națională de Teatru și Film, care a colaborat cu Festivalul, primește prea puțin sprijin guvernamental sau deloc: „Într-o economie în tranziție către o piață liberă, artele nu sunt o prioritate”, spune ea.

Aceste probleme se extind și asupra poziției structurale și legale a festivalurilor, adaugă Stilianova. „Un alt impediment serios este lipsa unei baze legale adecvate pentru instituțiile artistice. Pentru ca ele să funcționeze, avem nevoie de o strategie în domeniul artelor și al culturii, de liberalizarea întreprinderilor